

Sigara İçme ve Mülkiyet Hakları*

William L. Anderson**

Bir hafta kadar önce, sigara karşıtı bir eylemciden bir e-mail aldım. Bu mail internet üzerinden pek çok kişiye gönderilenlerden biriydi. Eylemci, yerel yönetimler ve ulusal hükümetler tarafından kabul edilen “sigara yasaklarını” tüm yönleriyle savunuyordu.

Sigara içen biri olmamama rağmen, sigara şirketlerine ve sigara kullanan kişilere yöneltilen son saldırılara karşı olan ilgimin geçici bir ilgiden farklı olduğunu kabul etmek zorundayım. Özgürlük karşıtı olduklarına inandığım insanlardan ve kuruluşlardan mailler aldığımda, genellikle, onları önemsemem ve silerim. Fakat bu sefer, gelen maili cevapladım ve sonrasında eylemciyle aramızda ilginç bir mail alışverişi gerçekleşti. Eylemcinin soruma verdiği yanıtlardan ve sorduğu sorulardan hareketle söyleyebileceğim tek şey, onun totaliter bir düşünce tarzına sahip olduğudur.

Evet, eylemciler yalnızca halk sağlığını koruduklarını ve insanları, “özel alanlarına” yapılan istenmeyen müdahalelerden korumaya çalıştıklarını iddia ederler. Fakat başvurdukları yöntemler sadece hükümet özel mülkiyeti gasp ettiğinde – elbette mülk sahiplerine hiçbir tazminat/bedel ödemededen- başarılı olabilir.

İnsanları sigara içmemeleri yönünde ikna etme girişiminde propaganda metodu olarak kullanılan reklâmlarla birlikte, sigara şirketlerinin başarılı bir

---

* “Smoking and Property Rights”, www.mises.org, June 2003.

** Frostburg State Üniversitesi’nde iktisat dersleri vermektedir.

şekilde hükümetin tüketim plânlarını finanse etmeleri doğrultusunda zorlanmalarının ardından gerçekleştirilecek bir sonraki adım “iş yerlerinde” sigara içmeyi yasaklamaktır. Pek çoğumuz işyerlerini ofisler ve/veya buna benzer yerler olarak tasavvur ederken, eylemcilerin kullandığı işyeri tanımı çok daha geniştir ve özellikle de sigara içen kişilerin gözde mekanları olan bar ve restoran gibi yerleri de kapsamaktadır.

New York City’deki bar ve restoranlarda uygulanan sigara yasağı, sigara içen bir kişinin kendisine barı terk etmesinin söylenmesi üzerine öfkelenip bir bar fedaisini öldürdüğü zaman halkın dikkatini çekti. Sigara karşıtı eylemciler, sigara içen kişilerin tehlikeli insanlar olduğuna örnek teşkil etmesi sebebiyle bu olayın üzerine gitmesine rağmen, bu kaza, yasakların devlet hırsızlığının bir şekli olduğu yönündeki asıl sorunu ortaya koymakta çok az etkili oldu.

“İşyerinde sigara içmenin yasaklanmasını” savunanlar, sigara içmeyenlerin barlarda ve restoranlarda çalışabilmesi ve, büyük oranda A sınıfı kanserojen madde içeren sigara dumanının kansere yol açması sebebiyle, insanlara çalışacakları “güvenli” ve “sağlıklı” yerlerin temin edilebilmesi gerektiğini iddia ederler. Diğer bir deyişle, hükümet bu tip yerlerde sigara içmeyi yasaklayarak, sadece işçilerin “haklarını” korumuş olur.

Görünüş itibarıyla, bu tip tartışmalar kulağa hoş gelebilir ancak konu derinlemesine incelendiğinde bu tartışmaların sadece aldatıcı değil, tamamen tehlikeli olduğu da görülür. Bu tip yasaklar, mülkiyetin kamulaştırılmasına neden olur. Siyasî iktidarların aldığı bu tip kararlar bireyin özel mülkiyeti üzerindeki tasarruf hakkını sınırlandırmak için güç kullanmayı içerir. Fakat aslında kuralı uygulamaktan sorumlu olan –mülkünü ve hatta kendi özgürlüğünü kaybetme pahasına- mülkiyet sahibidir. Serbest piyasada ise, sigara içmeye izin verip vermemeye kendileri karar verebilen mülk sahipleri, devlet tarafından ellerinden alınan bu hakka sahiptirler.

Şu husus unutuluyor ki, bir barın ya da restoranın çalışanları veya müşterileri olan insanlar kendi tercihleri sonucunda orada bulunmaktadır. Başka bir şekilde söyleyecek olursak, böyle bir yerde çalışmayı veya serbestçe yiyip içmeyi tercih eden kişiler, o mekanda zaman geçirmeye karar vermişlerdir. Restoran ya da bar sahipleri, hiçkimseyi kendi müesseselerinde çalışmaya ya da yemek yemeye zorlayamaz. Bu yüzden, devlet olsa olsa insanları, kendi özgür seçimlerinden “kurtarmış olur”, bu da siyasî otoritelerin –ve onları alkışlayan eylemcilerin- aslında, işçileri ve müşterileri devletin onaylayacağı seçimler yapmaları doğrultusunda zorladığı anlamına gelir.

Sigara içenlerin yol açtığı dumanın “kurbanları”nın çoğu sigara içmeyen kişilerdir. Sigara içmeyen kişilerden bazıları her fırsatta diğerlerinin yarat-

tığı dumanı teneffüs etmekten dolayı şikâyet ederler. Benim de insanların sigara içtiği belli yerlere gitmediğim zamanlar oldu. Bununla birlikte, insanların sigara içtiği bir yerin müşterisi olmayı reddetmek benim için bir yoldur/seçenektir; başka bir yol ise, kendi isteklerimi başkalarına empoze etmek için devleti bir araç olarak kullanmaktır.

Sigara karşıtı politikalar altında hükümetten memnun olmayan kişilere mülkiyet hakkını *de facto* olarak verir; bu, bana mail gönderen eylemciye ifade ettiğim bir konuydu. Onun bana cevabı ise, “Bence, tüm A grubu kanserojen maddeler mümkün olduğunca kapsamlı bir şekilde yasaklanmalıdır” şeklindeydi.

“A sınıfı kanserojen madde” tartışması ilk başta kulağa hoş gelirken, hakşinaslığını yitirmemiş küçük bir araştırma onun retorikler üzerinde kurulu bir hile olduğunu göstermeye yetiyor. Kanseri araştırmalarına göre, sigara dumanı “A sınıfı” kanserojen madde taşır ve bu maddeler farzedildiği üzere sigara içmeyenler üzerinde de etkiye sahiptir. Pek çok sigara karşıtı araştırma siyasî amaçlarla yapıldığı için, bu araştırmaların sonuçlarının ince elenip sık dokunması/ tüm yönleriyle dikkatle incelenmesi gerekir. (Örneğin, medya son olarak, sigara yasağının kalp krizi riskini yarıya indirdiğini iddia eden bir “çalışma”yı yayınladı. Reason Foundation’dan Jacob Sulum, bu ve başka çalışmaların asılsız olduğunu açık bir biçimde kanıtlıyor).

Bununla birlikte, eylemciye verdiğim cevaplarda belirttiğim gibi, bu dünyada pek çok tehlike mevcut ve muhakeme etme yeteneği, mutsuz insanlara neredeyse her şey üstünde mutlak bir reddetme gücü/hakkı veriyor. Örneğin, eğer bir kişi herhangi bir müesseseye gidip, insanlardan sigara içmemelerini talep edebilirse, 17 yaşın altındaki kişilerin seyretmesinin yasak olduğu “R” sınıfı filmlerden rahatsız olan bir kişi de, televizyonlardan bu tip filmlerin durdurulmasını isteme hakkına sahip olmaz mı? Hatta hepimiz, alkollü içeceklerin tehlikesinin yeteri kadar farkındayız. Eğer insanlar için sigara içmek tehlikeliyse, içki içmek de bir o kadar tehlikelidir.

Hâl böyleyken, siyasî otoritelerden, alkolün zararları hakkında endişe duymalarını ve bu doğrultuda barlara ve restoranlara, bu tip içkilerin servisini durdurmaları yolunda emir vermelerini ya da en azından herhangi birinin bir bara girip, tüm içki içiminin durdurulması gerektiğini söylemesine izin vermelerini bekleyebiliriz.

Eğer hakikaten kanser vakalarının kaynağı bulunmak isteniyorsa, işte size güneş. Eğer halk sağlığını savunan bu kanser savaşçıları, gerçekten insanları kanserin tehlikelerinden korumakta ciddilerse, o zaman ya güneşin parlamasına engel olunması için ya da en azından Frederic Bastiat’ın “Petition of the Candlemakers”da sözünü ettiği mum üreticilerinin talep

ettikleri gibi gün boyunca pencereleri kapamamızı ve sadece geceleri dışarı çıkmamızı gerektiren bir yasa talep etsinler.

Buna rağmen mail arkadaşım tekrar tekrar sadece "A sınıfı" kanserojen maddelerin iş yerinden atılmasını istediğini vurguladı. Sigara içmek tamamen ortadan kaldırılrsa bile, kansere engel olmak düşünüldüğü kadar kolay bir iş değildir. Bildiğiniz gibi, kansere sebep olan maddeler giyecekler ve halı da dahil olmak üzere etrafımızdaki her yere nüfuz etmektedir. Bu tip şeylerle hiçbir temas kurmadan hayatı geçirmek neredeyse imkânsızdır.

Bu sebeple, güvende olma konusu, esasen, ilgiyi başka tarafa çekmek için yapılan bir hileden başka bir şey değildir. Yasakçı bir zihniyetle olaylara bakıldığında, yasak dahilindeki alan genişleyerek devam eder. Sigara karşıtı eylemciler büyük olasılıkla, 1920'lerdeki yasağa benzer, fakat bu kez tütünün hedef olduğu, alkol ve uyuşturucu yasaklarının başarısızlıklarının etkilemediği bir şeye sahip olmadığımız müddetçe durmayacaklar.

Pek çok liberteryen, bu konuyla ilgili tartışmayı sigara içenlerin ve içmeyenlerin hakları arasındaki mücadele olarak değerlendirdi, fakat konuyu bununla sınırlamak hatalıdır. Hiç şüphe yok ki, burada birbiriyle mücadele hâlinde olan haklar mevcuttur, ama tütün kullanımını hedef alan yasa bunun çözümü değildir. Buradaki asıl mesele, yasanın sigara içenler ve içmeyenler arasında arabulucu olarak kullanılacak olup olmadığıdır, eylemcilerin, özel mülkiyet haklarını kuvvet zoruyla gasp etmek ve kendileri için neyin iyi olduğunu düşünme yetisine sahip insanların ellerinden tercih hakkını almak için devleti bir araç olarak kullandıkları gerçeğidir.

Mises şöyle yazar: "Eğer bir insanın tüketimini belirlemek gayesiyle o kişinin özgürlüğü yok edilirse, tüm özgürlükler ortadan kaldırılmış olur".

Özel mülk dahilinde, sigara içiminin yasaklanıp yasaklanmaması kararı sadece mülk sahibine bırakılmalıdır. Ayrıca, bu tip yerlerde çalışmayı seçen ya da böyle yerlerin müşterisi olan bireylere daha sonra sigara dumanının kendilerini hasta yaptığı doğrultusunda bir iddiada bulunmalarına izin verilmemelidir (ve sonra onları mülti milyoner hâline getiren davalar açmalarına da).

Sigara karşıtı eylemcileri çevrelediği farz edilen "halo etkisi" sebebiyle, bu eylemciler tuvalet hırsızlarından biraz daha iyi kişilerdir. Evet, özgürlükçü söylem, bu eylemcilerin uygun bir forum içinde ne isterlerse söyleyebilmeleri gerektiğini emreder. Ve evet, özel mülkiyet hakları da başkalarının mülkiyetine sıra geldiğinde, eylemcilerin kendi işleriyle meşgul olmalarını emretmelidir.

Çeviren: A. Zeynep Kopuzlu